

6.11.2003

1819/4/02

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Esittelijä Kristian Holman

ESITUTKINNAN SIIRTÄMINEN TOISEN POLIISILAITOKSEN TUTKITTAVAKSI

1 KANTELU

A arvosteli 29.7.2002 päivätyssä kirjeessään Helsingin ja Savonlinnan kihlakunnan poliisiviranomaisten menettelyä häntä koskevien kahden asian esitutkinnassa seuraavin perustein:

1. A oli tehnyt 6.9.2001 Helsingin kihlakunnan poliisilaitokselle rikosilmoituksen häneen kohdistuneesta kotirauhan rikkomisesta. A arvosteli poliisia siitä, että poliisi ei ollut hänen tekemänsä ilmoituksen johdosta ryhtynyt mihinkään toimenpiteisiin.

2. A arvosteli Savonlinnan poliisiviranomaisten menettelyä esitutkinnan toimittamisessa, jossa A oli ollut epäiltynä. A kertoi, että poliisi oli uhkaillut häntä puhelimitse esitutkinnan yhteydessä.

A arvosteli lisäksi 22.11.2002 päivätyssä lisäkirjoituksessaan Joensuun kihlakunnansyyttäjän menettelyä siitä, että tämä oli ns. poliisirikosasiassa tutkinnanjohtajan ominaisuudessa päättänyt keskeyttää esitutkinnan. Kyseinen kihlakunnansyyttäjän virheelliseksi väitetty menettely liittyy kantelun kohdassa 2. laaditun tapahtuman johdosta tehdyn rikosilmoituksen tutkintaan.

---

3 ARVIOINTI JA OIKEUSOHJEET

3.1
6.9.2001 tehdyn rikosilmoituksen tutkinta (kantelun kohta 1).

Suomen perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi viranomaisessa asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä. Säännöksen 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 2 §:n 1 momentissa säädetään ilmoituksen siirrosta seuraavasti: Jos ilmoitus rikoksesta on tehty

sellaiselle esitutkintaviranomaiselle, jonka tehtäviin esitutkinnan toimittaminen asiassa ei kuulu, tämän on kuitenkin kirjattava ilmoitus ja toimitettava se ja kaikki muu asiassa kertynyt aineisto asianmukaiselle esitutkintaviranomaiselle.

A kertoo tehneensä 6.9.2001 rikosilmoituksen häneen 1.1.1999– 1.3.2001 kohdistuneesta kotirauhan häirinnästä Helsingin poliisilaitoksen Pasilan poliisipiiriin. A ilmoitti myös tekoon epäilemänsä henkilön nimen poliisille. Ilmoitus kirjattiin poliisin rikosilmoitusjärjestelmään Helsingin poliisilaitoksen numerolla --- ja asian tutkijaksi nimettiin Pasilan poliisipiiristä ylikonstaapeli B ja tutkinnanjohtajaksi ylikonstaapeli C.

Ylikonstaapeli B:n antaman selvityksen mukaan poliisin rikosilmoitusjärjestelmästä oli ilmennyt, että Savonlinnan kihlakunnan poliisilaitoksella olisi tutkittavana vastaavanlainen ilmoitus --- aiemmin tapahtuneesta kotirauhan rikkomisesta, jossa osapuolina olivat niin ikään A ja hänen nyt epäillyksi nimeämänsä henkilö, mutta siten, että A olikin tässä asiassa kirjattu rikoksesta epäillyksi ja A:n nyt tekemässään ilmoituksessa epäilemäksi nimeämä henkilö asianomistajaksi. B kertoo edelleen selvittäneensä, että A:n ilmoituksessa epäilty rikos olisikin tapahtunut Savonlinnassa. Koska Savonlinnan poliisilaitoksella oli jo tutkittavana vastaavanlainen juttu, B:n mukaan tarkoituksenmukaisinta oli siirtää uudenkin asian tutkinta Savonlinnan poliisilaitokselle.

B kertoo olleensa puhelimitse yhteydessä Savonlinnan kihlakunnan poliisilaitoksen rikosylikonstaapeliin D:hen, joka oli tutkijana Savonlinnan poliisilaitoksella tutkittavana olevassa asiassa ---. B ja D olivat sopineet puhelimesta asian --- siirrosta Savonlinnan poliisin tutkittavaksi. Siirtomenettely oli suoritettu siten, että D antoi B:lle itsensä sekä tutkinnanjohtaja E:n identifioivat tutkintakoodit (ns. P-tunnukset), jotka B syötti ilmoitukseen omansa ja tutkinnanjohtaja C:n tutkintakoodien tilalle päivittääkseen jutun tutkijat. D:llä olisi tämän jälkeen mahdollisuus tulostaa kyseinen ilmoitus omalta tietokoneeltaan ja hänellä olisi tutkijoiden vaihdon jälkeen ns. päivitysoikeudet juttuun. B kertoo myös ilmoittaneensa asianosaisille, että jutun tutkinta on siirtynyt Savonlinnan kihlakunnan poliisilaitoksen tutkittavaksi.

Jostain syystä kyseisen rikosilmoituksen --- tutkintaa ei kuitenkaan kerrotun siirron johdosta aloitettu Savonlinnan kihlakunnan poliisissa.

Rikosylikonstaapeli D kertoo selvityksessään, että hänellä ei ole sellaista muistikuvaa, että B olisi soittanut häne lle ja sopinut tutkinnan siirtämisestä Savonlinnan poliisilaitokselle. D pitää sinänsä mahdollisena, että näin on tapahtunut. D kertoo kuitenkin selvityksessään seuraavasti: *"Käytäntönä ei ole juttujen siirtäminen puhelun perusteella, vaan Helsingin numerolle kirjattu rikosilmoitus siirretään rikosilmoitusjärjestelmässä kirjallisesti ja tutkinnanjohtaja allekirjoittaa siirron sekä samalla merkitsee omaan rikosilmoitukseensa tutkinnan päättymisestä ja siirrosta Savonlinnaan, kuten tässä tapauksessa olisi pitänyt tehdä. Tutkinnan lopettamisesta ja siirrosta ilmoitetaan joko postitse lähetettävänä asiakirjoina tai faksi-lähetteellä tutkintaa aloittavalle yksikölle"*. D kertoo edelleen selvityksessään seuraavasti: *"Kun*

rikosilmoitusjärjestelmän kautta siirto tehdään Savonlinnaan, samalla siirtäjän ilmoitus sulkeutuu, eikä jää avonaiseksi, kuten tässä tapauksessa on käynyt. Pelkän puhelinsoiton varaan ei voida missään muotoa asiaa jättää".

Helsingin poliisipäällikkö toteaa lausunnossaan, ettei esitutinnan siirtoa koskevasta menettelystä ole Helsingin poliisilaitoksella erityistä ohjeistusta. Poliisipäällikkö toteaa myös, ettei saman ilmoituksen kirjaaminen kahteen kertaan ole tarkoituksenmukaista, koska poliisin rikosilmoitusjärjestelmä on valtakunnallinen.

Helsingin poliisilaitoksen ylikomisario F toteaa yleisenä käytäntönä olevan, että *"juttuja sarjoitettaessa tai muusta perustellusta syystä tutkijat voivat keskenään sopia siirrosta tai siirtää siitä päättämisen tutkinnan johtajille"*. Helsingin poliisilaitoksen näkemyksen mukaan asiassa ei ole Helsingin osalta toimittu esitutkintalain tai -asetuksen tai minkään muunkaan ohjeen vastaisesti.

Savonlinnan poliisipäällikkö toteaa, että poliisin tehtävien kirjaamisesta sekä niiden siirrosta poliisiyksiköstä toiseen on olemassa yksityiskohtaiset sisäasiainministeriön poliisiosaston antamat ohjeet, joita noudattamalla nyt puheena olevaa virhettä ei olisi tapahtunut. Poliisipäällikkö toteaa lisäksi, että mikäli Helsingin poliisilaitoksella olisi noudatettu näitä ohjeita, siirtopäätös olisi tullut Savonlinnan kihlakunnan poliisilaitoksen tietoon ja sen myötä jutussa olisi ajallaan kirjattu ilmoitus myös Savonlinnassa, eikä jutun tutkinta olisi viivästynyt. Savonlinnan poliisilaitoksen rikoskomisario G viittaa selvityksessään sisäasianministeriön antamaan ohjeessa kuvattuun menettelyyn.

Minulla on ollut käytössäni kaksi erisisältöistä ilmoitusjäljennöstä asiasta ---. Aiemmassa, 6.9.2001 tulostetussa ilmoitusjäljennöksessä asian tutkinnanjohtajaksi on kirjattu C ja tutkijaksi B Helsingin poliisilaitokselta. Toisessa, myöhemmin 29.1.2003 tulostetussa samannumeroisessa ilmoitusjäljennöksessä tutkinnanjohtajaksi on kirjattu E tutkijaksi D Savonlinnan poliisilaitokselta. Ylikonstaapeli C:ltä erikseen saadun tiedon mukaan tutkinnanjohtajan ja tutkijan päivitys on tapahtunut 12.9.2001.

Nähdäkseni asiassa on poliisin näkökulmasta ollut ongelmana se, että Savonlinnan poliisilaitoksen tutkijat ovat nimettyinä Helsingin poliisilaitoksen tunnuksella ("6070") kirjattuun rikosilmoitukseen. Tästä ymmärtääkseni seuraa, että rikosilmoitus näkyy "avoimena" ts. edelleen tutkinnassa olevana Helsingin poliisilaitoksen tutkintatilastossa.

Hankitut selvitykset osoittavat Helsingin ja Savonlinnan poliisilaitosten välillä vallitsevan erimielisyyttä siitä, millä tavoin rikosilmoitus tulisi siirtää poliisilaitoksesta toiseen; B:n mukaan tutkinnan siirtoon riittää puhelinsoitto ja tutkivan poliisilaitoksen tutkijoiden nimeäminen juttuun. D:n mukaan taas tutkinnan siirto edellyttää sitä, että ilmoitus tulee siirtää tutkivalle poliisilaitokselle kirjallisesti postitse tai faksilla, minkä lisäksi alkuperäiseen ilmoitukseen tulee tehdä päätös- ja siirtomerkinnät.

Olen tutustunut myös Savonlinnan poliisilaitoksen selvityksissä mainittuun sisäasiainministeriön ohjeistukseen, jonka Savonlinnan poliisipäällikkö on kansliaan toimittanut. Kyseessä on sisäasiainministeriön poliisiosaston 27.10.1998 antama kirje, jossa ohjeistetaan mm. rikosilmoitusten kirjaamista, kun poliisin rikosilmoitusjärjestelmä (RIKI) muuttui hajautetusta koko maan käsittäväksi, yhteiseksi järjestelmäksi. Kirjeessä todetaan mm. seuraavaa: *"Esitutinnan suorittamispaikan varmistuttua ilmoitustiedot siirretään asianmukaisin siirtopäätöksin tutinnan suorittavaan poliisipiiriin, joissa asiasta kirjataan uusi rikosilmoitus. Ilmoituksen vastaanottaneen piiriin tulee varmistaa ilmoituksen siirto ottamalla yhteys foorumipiiriin esimerkiksi tiimipostilla ao. yksikön virkapostiosoitteella"*.

Sisäasiainministeriön poliisiosaston antaman lausunnon mukaan em. kirje on luokiteltavissa toimintaohjeeksi, jossa on esitetty hyväksi havaittuja toimintamalleja, joita virkamiehen tulee lähtökohtaisesti noudattaa, mutta joiden noudattamatta jättämistä ei kuitenkaan voida poliisiosaston näkemyksen mukaan pitää virkavirheenä. Sisäasiainministeriön hankkiman selvityksen mukaan poliisiosaston kirje on kirjattu saapuneeksi Helsingin poliisilaitokselle 28.10.1998.

Vaikka oman näkemykseni mukaan po. ministeriön antamaa kirjettä ei voida pitää ministeriöiden ja valtion muiden viranomaisten määräyskokoelmista annetun lain 3 §:n tarkoittamalla tavalla juridisesti velvoittavana määräyksenä, sillä on mielestäni ohjaavaa merkitystä, varsinkin kun ohjeesta ilmenevää asiaa ei ole säännelty ylemmänasteisilla normeilla. Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 2 §:n 1 momentissa ei näet säädetä yksityiskohtaisemmin esitutinnan siirrossa noudatettavasta menettelystä.

Vaikka poliisiosaston mainittua kirjettä ei saadun selvityksen perusteella olekaan pidettävä sitovana, vaan enemmänkin käytännön neuvoja antavana ohjauksena, siitä poikkeaminen mielestäni edellyttää poikkeavalta sellaisen menettelytavan käyttöä, joka johtaa ainakin yhtä varmaan jutun siirron asianmukaiseen kirjaantumiseen ja tapahtumiseen kuin mihin ohjetta noudattaen päädytään. Ohjetta soveltava voi nähdäkseni olettaa, että ohje on toisen osapuolen tiedossa ja toimenpiteen lopputulos on siten varma, kun taas "omaa menettelytapaa" käyttävä ei mielestäni taas voi lähteä siitä, että vastapuoli osaa toimia sen edellyttämällä tavalla. Käsitykseni mukaan vastuu siirtomenettelyn epäonnistumisesta tällaisessa tapauksessa jää siirtävälle yksikölle, jos se ei ole varmistunut siirron kirjautumisesta.

Savonlinnan poliisipäällikkö on ilmoittanut lausunnossaan, että tehdyn kantelun myötä asiassa on nyttemmin kirjattu Helsingin poliisilaitoksen ilmoituksen pohjalta Savonlinnan poliisilaitoksella ilmoitus ---, joten siirtomenettelyssä ilmenneistä epäselvyyksistä aiheutunut esitutinnan viivästyminen ei näyttäisi enää jatkuvan. Poliisipäällikön mukaan asia on tutkinnassa Savonlinnassa ja kuulustelupyynnöt on lähetetty virka-aputeitse Helsingin poliisilaitokselle jutun asianosaisten kuulemista varten.

Sisäasiainministeriön poliisiosasto on ilmoittanut lausunnossaan, että poliisiosastossa on parhaillaan valmisteilla ohje ilmoituksen kirjaamisesta poliisiasiain tietojärjestelmän tutkinnan ja virka-avun tietoihin. Ohje tulee koskemaan myös ilmoitusten siirtoa ja se on tarkoitus saattaa voimaan 1.1.2004.

Kun kantelussa tarkoitettu asia on nyttemmin asianmukaisesti siirretty ja ohjeistusta ollaan uusimassa, tyydyn siihen, että kiinnitän Helsingin ja Savonlinnan poliisilaitoksen huomiota huolellisuuteen rikosasian esitutkinnan siirtämisessä.

3.2

Poliisimiehen menettely esitutkinnan toimittamisessa (kantelun kohta 2)

A kertoo kantelussaan ylikonstaapeli D:n soittaneen hänelle ja uhanneen kuulusteluilla. A kertoo lisäksi, että D:n soittaessa oli rikosilmoituksen toinen osapuoli ollut D:n kanssa samassa huoneessa, jolloin D:n ja A:n välillä käyty keskustelu oli ollut tämän kuultavissa.

Sittemmin A teki D:n menettelystä rikosilmoituksen, joka kirjattiin numerolla ---. Kyseinen asia tutkittiin ns. poliisirikosasiana, jolloin asian tutkinnanjohtajana esitutkintalain 14 §:n 2 momentin mukaisesti toimi virallinen syyttäjä, tässä tapauksessa Joensuun kihlakunnanviraston kihlakunnansyyttäjä H. Esitutkintatoimenpiteet suoritettiin Joensuun poliisiviranomaisten toimesta. Esitutkinta-aineistosta ilmenee, että ilmoituksessa kuvattu tapahtuma on liittynyt Savonlinnan kihlakunnan poliisilaitoksella tutkittavana olevaan asiaan ---, jossa A on ollut epäiltynä kotirauhan rikkomisesta.

Ilmoituksesta --- on todettavissa A:n kertomana, että D oli soittanut poliisilaitokselta A:lle ja sanonut tälle seuraavasti: "Jos eivät tekstiviestien lähettämiset lopu, niin sinut haetaan kuulusteluun". D sen sijaan kiistää millään tavoin uhanneensa A:ta, vaan ainoastaan pyrkineensä sovitteluun asiassa, koska rikosilmoituksen tekijä oli vielä harkitsemassa, olisiko rikosilmoituksen sijasta olemassa joitakin vaihtoehtoisia toimintatapoja, jotta häirintä loppuisi.

Kihlakunnansyyttäjä H teki poliisirikosasian tutkinnanjohtajan ominaisuudessa 31.10.2002 päätöksen esitutkinnan keskeyttämisestä sillä perusteella, että esitutkinnan perusteella on ilmennyt, ettei asiassa ole tapahtunut rikosta.

Poliisin on esitutkintalain 2 §:n 1 momentin mukaan toimitettava esitutkinta, kun on syytä epäillä, että rikos on tehty. Jos poliisi harkintansa perusteella päätyy siihen, ettei ole syytä epäillä rikosta tehdyksi, esitutkintaa ei saa toimittaa. Toisaalta poliisi voi päätyä tähän lopputulokseen jo aloitetun esitutkinnan aikanakin, jolloin esitutkinta on päätettävä. Pelkkä poliisille tehty rikosilmoitus tai tutkintapyyntö ei siten automaattisesti johda esitutkintaan tai siihen, että jo aloitettu esitutkinta suoritetaan loppuun ja saatetaan syyttäjän syyteharkintaan.

Laaditun esitutkintamateriaalin perusteella on todettavissa, että asiassa ei ole saatu hankittua riittävästi näyttöä, jotta asia voitaisiin saattaa syyttäjän

harkittavaksi. Näin ollen poliisi on voinut sille kuuluvan harkintavallan perusteella päättää asian tutkinnan. Tässä tapauksessa on muun selvityksen puuttuessa jouduttu vertaamaan kolmen henkilön esitutkinnassa antamia kuulustelukertomuksia ja siltä perustalta päädytty katsomaan, ettei rikoksesta ole näyttöä. Pidän kihlakunnansyyttäjä H:n menettelyä tässä asiassa lain- ja asianmukaisena.

Laillisuusvalvojana pidän tarpeellisena arvioida rikosylikonstaapeli D:n menettelyä esitutkinnassa myös siltä kannalta, onko menettely ollut hyvän hallinnon periaatteiden näkökulmasta asianmukaista. Saatu selvitys on ristiriitaista sen suhteen, mitä tarkasti ottaen on tapahtunut ja minkälaista keskustelua A:n ja D:n välillä on käyty. Keskustelun sisältö jääkin näin ollen yksityiskohtien osalta selvittämättä. Minulla ei ole perustetta asettaa kummankaan tapahtumaversion uskottavuutta sellaisenaan kyseenalaiseksi. Näin ollen en katso selvityksen antavan aihetta arvosteluun myöskään hyvän hallinnon periaatteiden vastaisesta menettelystä. Korostan kuitenkin sitä, että poliisin tulee pyrkiä toiminnassaan sellaiseen menettelyyn, ettei asianosaiselle herää epäilystä poliisin puolueellisuudesta tai siitä, että poliisi perusteetta häntä jollakin tavoin uhkailisi.

4

YHTEENVETO JA TOIMENPITEET

Asian siirtäminen siten, että tutkinta on perusteettomasti viivästynyt, on selvityksen mukaan johtunut erilaisista siirtokäytännöistä Helsingin ja Savonlinnan poliisilaitosten välillä. Asiassa voidaan jälkikäteen tarkastellen nähdä huolimattomuutta niin asian siirtämisessä Helsingin poliisilaitokselta kuin sen vastaanottamisessa Savonlinnan poliisilaitoksella. Katson kuitenkin asiaa siirtävän laitoksen olevan ensisijaisesti vastuussa siirron onnistumisesta, jos se käyttää ohjeesta poikkeavaa siirtämistapaa.

Saatan edellä 3.1 kohdassa kertamani käsityksen huolellisuudesta tutkintaa siirrettäessä Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen tietoon. Kiinnitän lisäksi Savonlinnan kihlakunnan poliisilaitoksen huomiota huolellisuuteen sille - ohjeidenmukaisesti tai ohjeidenvastaisesti - saapuneiden asioiden huolelliseen käsittelymiseen.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennökset päätöksistäni kyseisille poliisilaitoksille. Lähetän jäljennöksen päätöksestäni myös tiedoksi sisäasiainministeriön poliisiosastolle.

Muilta osin kirjoitus ei anna minulle aihetta toimenpiteisiin.

Kantelukirjoituksen liitteet palautetaan ohessa.